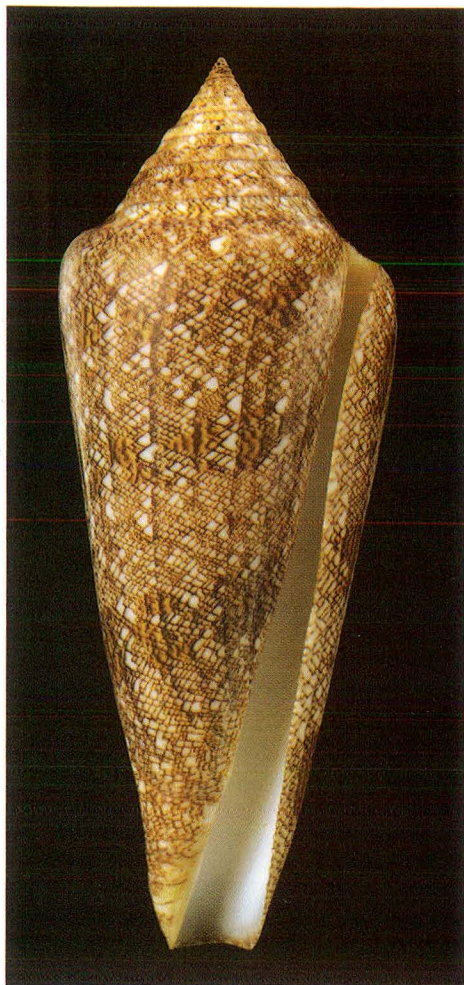

Conus gloriamaris Chemnitz, 1777

W. Faber

Er zijn schelpen, die iedere verzamelaar graag in zijn collectie wil zien. Schelpen, zoals *Cypraea aurantium* Gmelin, 1791 of *Epitonium scalare* (L. 1758). Schelpen vaak met een geschiedenis, die veelal verband houdt met de zeldzaamheid. Nu weten we, dat zeldzaamheid betrekkelijk kan zijn: de dieren leven op moeilijk bereikbare plaatsen, zoals in het verborgene of op grote diepte, ze leven in kleine groepen op zeer verspreide plaatsen, men kent de verblijfplaatsen niet of onvoldoende en ten slotte is het natuurlijk ook mogelijk, dat een soort zeer schaars voorkomt of met uitsterven wordt bedreigd. Het zal duidelijk zijn dat bij een samenloop van verschillende factoren de zeldzaamheid groter lijkt of misschien ook is. Daarom wordt wel eens gezegd, dat men als particulier verzamelaar eigenlijk geen heel zeldzame en dus dure schelpen moet kopen, omdat de factoren die de zeldzaamheid bepalen kunnen veranderen, daardoor de prijs gaat zakken en men tenslotte met de nare gedachte blijft zitten, dat men een schelp veel te duur heeft gekocht en om die reden misschien andere soorten aan zijn neus heeft zien voorbijgaan. Zou men daarom een kans voorbij laten gaan, een voor de verzamelaar vaak moeilijk besluit, dan zou dat bovendien het voordeel hebben, dat op een zeldzame soort niet uit winstbejag een medogenloze jacht wordt geopend.

De omstandigheid, dat een soort later minder zeldzaam bleek te zijn dan aanvankelijk gedacht, heeft dan veelal ook de belangstelling of liever de overdreven belangstelling voor die soort doen afnemen. Hierop is echter een uitzondering: *Conus gloriamaris* Chemnitz, 1777. De Glory of the Sea of La Gloire de la Mer is ondanks de afnemende zeldzaamheid altijd beroemd gebleven. En misschien is het wel niet meer zoals vroeger, dat men bijna flauw viel, wanneer men een exemplaar mocht zien of zelfs aanraken, maar niet valt te ontkennen, dat menigeen graag een

Afb. 1 *Conus gloriamaris* Chemnitz, 1777. Dit exemplaar is verzameld bij Sogod, Cebu, Filippijnen in diep water, in april 1977. Ware grootte (12,2 x 4,8 cm). Collectie Sloof. Foto Th. Stengers.

exemplaar van deze soort in zijn of haar verzameling zou hebben. Een legendarische soort, een soort die zijn beroemdheid heeft te danken aan de vele verhalen, die de ronde doen. Misschien is het wel de naam, die zo tot de verbeelding spreekt. Want er bestaan veel zeldzamere en duurdere conussen, zoals *Conus milneedwardsi* Jousseume, 1894. En eigenlijk is *Conus gloriamaris* niet eens een schelp die door schoonheid eruit springt.

GESCHIEDENIS

De eerste maal, dat een *Conus gloriamaris* in een catalogus verscheen, is in 1757 geweest. Niemand wist waar het exemplaar vandaan kwam en ook is niet bekend, wie daarbij de tot de verbeelding sprekende naam 'gloria maris' heeft verzonnen. In ieder geval heeft Chemnitz, toen hij van dit exemplaar de soort beschreef, die naam overgenomen. Dat was in 1777. Het holotype bevindt zich niet, zoals sommige auteurs schrijven, in het Zoologisch Museum in Amsterdam, maar met hetgeen van de Chemnitzcollectie is overgebleven in Denemarken.

Lange tijd was er nauwelijks sprake van uitbreiding van het aantal gloriamarisschelpen. Daardoor kon ook het sprookje ontstaan, dat iemand op een veiling voor veel geld een exemplaar kocht, dit vervolgens op de grond gooide en stuk trapte, uitsluitend om op die manier het enige exemplaar ter wereld te hebben.

Met zeldzame zaken gaat het vaak vreemd toe. Al voor de Franse revolutie is een exemplaar van gloriamaris waarvan toen de hertog van Calonne de eigenaar was, naar Engeland overgebracht. Het kwam daar in bezit van Lord Tankerville, die een 'museum' had. In 1825 werd de collectie gekocht door W.J. Broderip, advocaat en een bekend naturalist. De beheerder van de Tankerville-collectie was de bekende George Sowerby, tevens een vriend van Broderip. Deze adviseerde ook over de prijs. Maar toen Broderip de prijs van £ 100,— hoorde, zwoer hij nooit een dergelijke prijs voor een schelp te zullen betalen. Hij wilde de gloriamaris echter toch wel graag

bezitten en bood daarom £ 99.19s.6d. Dit boodde hem ernaast grijpen. Maar hij was kennelijk een gelukkig man, want degene die de schelp had gekocht, ging kort daarna failliet. Hierdoor kreeg Broderip de kans om de glory of the sea voor £ 50,— in zijn bezit te krijgen. Tenslotte is de gehele Broderip-collectie, inclusief de gloriamaris, gekocht door het British Museum (Natural History).

Pas in 1837 werden de eerste levende exemplaren aangetroffen, en wel door Hugh Cuming onder rotsblokken nabij Jagna op Bohol in de Filipijnen. Toen enkele jaren daarna door een aardbeving die rotspartij werd vernield, gingen sommigen ervan uit, dat daarmee ook *Conus gloriamaris* was uitgestorven.

Hoe weinig exemplaren werden gevonden blijkt wel uit het feit, dat in 1887 nog maar 12 exemplaren bekend waren. Niettemin of juist daarom speelde de soort tot de verbeelding. Zelfs in een boek vervulde gloriamaris een rol. Dat boek heet ook *The Glory of the sea* en is in 1887 geschreven door Francisca M. Steele onder de pseudoniem van Darley Dale. Het speelt in Highcliff, waar een oude excentrieke dame, miss Crabbe aan haar invalide pleegdochter Poppy een schelpencollectie nalaat en tevens een groot fortuin, maar dit laatste alleen wanneer de dochter reageert zoals miss Crabbe van haar verwacht. De voorwaarde, die in een verzegelde brief staat vermeld en die Poppy niet mag weten, houdt in, dat zij het gehele fortuin erft, als zij op haar 21ste jaar enige schelpen aan de collectie heeft toegevoegd en daardoor van haar belangstelling voor schelpen heeft blij gegeven. Is dat niet het geval, dan krijgt zij slechts een klein legaat. De dochter, die op een goede erfenis had gerekend, is zwaar teleurgesteld en geeft geen enkele blij van belangstelling voor de schelpen. Maar dan verschijnt een knappe jonge man ten tonele, die haar in schelpen probeert te interesseren. Het keerpunt voor miss Poppy komt echter pas, wanneer in een nacht uit de geheime lade de *Conus gloriamaris* wordt gestolen. Daardoor wordt zij een enthousiast verzamelaarster, zodat zij op haar 21ste verjaardag aan de voorwaarde heeft

voldaan en in het bezit komt van het gehele for-
tuin.

In 1957, twee eeuwen nadat het eerste exem-
plaar bekendheid kreeg, waren er nog maar 25
exemplaren bekend. In de daarop volgende 10
jaren verdubbelde dit aantal en aan het eind van
de 60er jaren was het aantal opgelopen tot om-
streeks 70. In 1969 echter zorgden drie duikers,
Wally Gibbins, Ian Gower en Brian Bailey voor
een grote sensatie. Zij gingen duiken bij Guadal-
canal, behorende tot de Solomonseilanden, op
zoek naar *Cypraea onyx melanesia*, maar wer-
den op een diepte van ongeveer 10 meter ver-
rast door de aanwezigheid van *Conus gloriama-
ris*. Gedurende een aantal maanden werden op
die plaats ongeveer 100 exemplaren verzameld,
in lengte variërend van 37 tot 119 mm.

De zeldzaamheid van *Conus gloriamaris* zorgde
destijds voor hoge prijzen. In 1957 werd nog een
exemplaar verkocht voor \$ 2000,— en in de
zestiger jaren had men nog altijd \$ 100,— over
voor kleine, minder fraaie exemplaren. In 1951
werd een zeer fraai exemplaar gestolen uit het
American Museum of Natural History; dit exem-
plaar is nooit meer teruggevonden. Nog steeds
is de eigenaar van een exemplaar trots op het
bezit van een *Conus gloriamaris*, ook al ziet men
hem in verschillende collecties. Ook het Zeebio-
logisch Museum geeft u de gelegenheid om deze
wondere soort te aanschouwen.

NEDERLAND

De vroegst bekende exemplaren van *Conus glo-
riamaris* zijn gesignaleerd in Nederlandse schel-
penkabinetten. Wat van die exemplaren later te-
recht is gekomen, is veelal niet meer na te gaan.
Zij bevonden zich in het algemeen in particuliere
verzamelingen, die na de dood van de eigenaar
helaas uiteen zijn gevallen. Nog geen vijftig jaar
geleden waren er volgens VAN BENTHEM JUTTING
in ons land slechts 5 exemplaren bekend. Twee
daarvan bevonden zich in het Rijksmuseum van
Natuurlijke Historie in Leiden. Het ene exemplaar
was in 1827 gekocht uit de collectie van John
Raye voor 250 gulden. Onbekend is de herkomst
van dit exemplaar. Het andere is geschenken

door prof. dr. K. Martin in 1892 en zuidelijk van
Ceram verzameld. Ook het museum van de Rot-
terdamse Diergaarde bezat toen een exemplaar,
waarschijnlijk in 1869 met andere uit het toen-
malige Nederlands Indië afkomstige schelpen
geschonken door N.P. van den Berg en anderen.
Dit was het grootste toen in Nederland aanwe-
zige exemplaar met een lengte van 135,7 mm en
een maximale diameter van 53 mm. Ook een En-
gelse leraar uit Bussum, L. Muller, bezat al in die
tijd een fraaie *Conus gloriamaris*, die hij in 1932
had gekocht van de militaire arts Wijga. Deze
had dit exemplaar verzameld in 1896 noordelijk
van Ceram. Dit exemplaar bevindt zich thans in
het Zoölogisch Museum te Amsterdam. Het vijf-
de in 1938 in ons land aanwezige exemplaar was
door een tandarts aan het schoolmuseum van
het gemeentelijk lyceum aan het Stokroosplein
in Den Haag gelegateerd; het is afkomstig uit
Ambon en later geruild met het Rijksmuseum in
Leiden.

BESCHRIJVING

Volgen we het gezegde, dat een *gloriamaris* niet
wordt beschreven maar dat men daarvan
slechts droomt, dan zijn we gauw klaar. Maar
ook wanneer we de schelp zien, zoals afbeelding
1 haar toont, valt er weinig te beschrijven. De
schelp is gemakkelijk te herkennen en niet gauw
te verwarren met andere soorten. Er is enige ge-
lijkenis met *Conus textile* L., 1758 vanwege de
tentfiguurtjes welke door de tekening ontstaan.
Gloriamaris is echter langgerechter en slanker.
De verhouding tussen breedte en lengte is niet
steeds gelijk en varieert tussen 3 : 1 en 2½ : 1.
De mondopening is langgerekt en loopt naar on-
deren iets wijder uit. De kleur van de mondope-
ning is wit tot licht blauwwit. De buitenzijde is
wit, blauwwit of bleek goudbruin met fijne lijntjes
die al zigzaggend de onregelmatige driehoekfi-
guurtjes vormen. Drie donkerder spiraalbanden
zijn duidelijk zichtbaar.

De anatomie van *Conus gloriamaris* is voor het
eerst beschreven door Tucker Abbot in 1967.
Daaraan ontlenen we, dat het operculum, type-
rend voor een *Conus*, slechts een tiende van de
mondopening meet: 7,8 mm bij 3,5 mm. Het is

lichtbruin van kleur, dik en van een ruw oppervlak voorzien. De morfologie komt overeen met die van andere conussen van de textile-groep. Ook *gloriamaris* is een vleeseter, die zijn prooi verdooft met gif, dat door middel van harpoenachtige tand wordt ingespoten (afb. 2). Zo'n tand kan 7,2 mm lang zijn. De totale voorraad waarover het dier beschikt bedroeg 50. Het is niet uitgesloten, dat het gif ook voor mensen gevaarlijk is.

De grootst bekende schelp is 147 mm hoog.

VERSPREIDING

Conus gloriamaris is minder zeldzaam dan men lang tijd heeft gedacht. De soort komt echter in kleine kolonies op verspreide plaatsen voor. Het verspreidingsgebied omvat eigenlijk de gehele westelijke Pacific.

Zoals elke conus begint het leven als een ei in een eicapsule. Het volgende stadium is de vrijzwemmende veliger larve. In dit stadium bestaat de mogelijkheid tot uitbreiding van het verspreidingsgebied. Waarschijnlijk is die duur bij *Conus gloriamaris* niet zo erg lang, omdat deze soort in vergelijking met vele andere tropische mollusken toch een beperkt gebied bewoont. In dat geval spelen de door de wind of de getijden veroorzaakte stromingen, die van betrekkelijk korte duur zijn en zich over kortere afstanden bewegen een grotere rol dan de seizoenstromingen, die in staat zijn water over grote afstanden te verplaatsen.

Merkwaardig is, dat behalve die welke door Cumming werden aangetroffen, exemplaren van *Conus gloriamaris* in de Filippijnen alle afkomstig zijn van een diepte variërend van 60 tot 300 meter, terwijl deze dieren elders in de Zuid-Pacific, zoals bij Guadalcanal leven in ondiepe wateren tot 30 meter. Verscheidene exemplaren zijn aangetroffen in het zwarte zand in de buurt van de uitmondingen van rivieren. Omtrent de leefvoorwaarden is niet veel bekend. Het voorkomen op verschillende diepten betekent, dat temperatuur die in de diepere wateren nu eenmaal lager is, kennelijk niet van doorslaggevende betekenis is. Niet uitgesloten is, dat het zoutgehalte een be-

Afb. 2 Een radulatand van *C. gloriamaris*. Naar Schuitema.

langrijke factor is. Het zoutgehalte op de plaatsen waar *Conus gloriamaris* is aangetroffen varieert van 34 tot 35 delen per duizend.

De verschillende leefomstandigheden in de Filippijnen en elders geven CROSS en FAIR aanleiding voor de opvatting, dat er sprake lijkt te zijn van twee vormen. De Filippijnse of diepwatervorm is slanker (breedte : hoogte is 1 : 3) dan de vorm die in ondieper water leeft (1 : 2½). Bovendien zien zij een verschil in uiterlijk, namelijk de Filippijnse vorm met een enigszins concave laatste winding en de Guadalcanalvorm met een licht convexe laatste winding. Dit verschil is echter zeer subtiel en wordt, maar het mij toeschijnt, niet bevestigd door andere exemplaren uit de Filippijnen en andere plaatsen.

LITERATUUR

- ABBOTT, R. Tucker, 1973. Kingdom of the Seashell: 136. New York.
- BENTHEM JUTTING, T. van, 1938. The five specimens of *Conus gloria maris* in the Netherlands. Basteria, vol. 3(1): 11-15.
- CAMERON, Roderick, 1961. Shells, pleasures and treasures: 73-75. Londen.
- CROSS, E. R. & Ruth FAIR, 1970. The case history of a rare shell. Hawaiian Shell News, vol. XVIII(9): pp. 1-5.
- DANCE, S. Peter, 1972. Shells and shell collecting: 92-95. Londen.
- GIBBINS, Wally, 1970. *Conus gloriamaris* find at Guadalcanal. Hawaiian Shell News, vol. XVIII(9): p.7.
- MARSH, J.A. 1964. Cone Shells of the World: 155. Brisbane.
- SAUL, Mary, 1974. Shells, an illustrated guide to a timeless and fascinating world: 43 - 45. Londen.
- SCHUITEMA, A.K., 1975. Een nieuwe *Conus gloriamaris* Chemnitz, 1777, in een Nederlandse collectie. Basteria, vol. 39(3-6): 87 - 90.
- WALLS, Jerry G., 1979. Cone Shells: 522 - 527.
- TRIPODI, C. & K. NICOLAY, 1970. Le belle conchiglie da collezione; (247) *Conus gloriamaris* Chemnitz, 1777. La Conchiglia, jrg. II (5): 4.